

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Elisabet Ebeling
Planhandläggare
010-2244483

Granskningsyttrande
2020-11-27

Diarienummer
401-43964-2020

Sida
1(9)

Munkedals kommun

455 80 Munkedal
planbygg@munkedal.se

Utställt förslag till översiktsplan (ÖP) för Munkedals kommun

Översiktsplan daterad september 2020

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det framgå av yttrandet om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 20 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Skogsstyrelsen, Trafikverket, Försvarsmakten, Post- och telestyrelsen, Svenska kraftnät och Statens geotekniska institut. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsens samlade bedömning är att Översiktsplan 2018 får en svag vägledande funktion. Inom flera områden har kommunen inte valt att lösa de frågor som Länsstyrelsen fört fram i samrådet, vilket innebär att dessa frågor kommer att få hanteras i kommande detaljplaner och tillståndprocesser. I samrådsredogörelsen hänvisar kommunen till arbetet med kommande ÖP2040 som ska inledas snarast, till exempel för avgränsningar av riksintresseområden, miljö kvalitetsnormer för vatten, hälsa och säkerhet, geoteknik samt vatten och avlopp. Länsstyrelsen välkomnar att arbetet med ÖP 2040 inleds snarast och deltar gärna i tidig dialog i uppstartsfasen.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen för totalförsvaret kan tillgodoses om kommunen följer Försvaretsmaktens råd. Gällande riksintressen för naturvård och friluftsliv kring Södra Bullaresjön framgår det inte om påtaglig skada riskeras. Ytterligare ett antal utbyggnadsområden är olämpliga då de påtagligt kan skada natur- och kulturvärden inom riksintresse. Översiktsplanen bör uppdateras med de senast beslutade riksintressena för friluftslivet.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning i avvägningen mellan riksintresset för energiproduktion (vindkraft) och riksintresse för naturvård och friluftsliv på Kynnefjäll.

Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanen är inaktuell utifrån miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten. Länsstyrelsen anser att planerade åtgärder på ett tydligt sätt behöver kopplas till gällande MKN.

Länsstyrelsen kan inte bedöma om utpekade områden är lämpliga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen eftersom underlaget är för översiktligt redovisat.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner samordnas på ett lämpligt sätt.

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen medför sådana problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsstadium kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det gäller framförallt skyfall, geotekniska risker och rening av avloppsvatten.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen för totalförsvaret kan tillgodoses om kommunen följer dessa råd:

Riksintressen för totalförsvarets militära del redovisas och beskrivs i del 2, planeringsförutsättningar. Försvarsmakten har på Boverkets inrådan ändrat benämningen *influensområde* till *påverkansområde* och Länsstyrelsen rekommenderar kommunen att ändra denna benämning i handlingen. *Riksintresse, militärt övningsområde* bör även ändras till *Riksintresse för totalförsvarets militära del*.

Det är bra att det i avsnittet om vindbruksplanering framgår att samråd ska ske med Försvarsmakten då vindkraftverk kan riskera att skada riksintressen för totalförsvarets militära del.

För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet på karta, är hela landets yta samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt ska skickas på remiss till Försvarsmakten, även detaljplaner och bygglov. Kommunen måste också förhålla sig till riksintressens påverkansområde.

Läs mer om riksintressen för totalförsvaret i bifogat yttrande från Försvarsmakten.

Naturvård (3 kap. 6 § MB), Friluftsliv (3 kap 6§ MB) och Riksintresse enligt 4 kap MB

Kommunen beskriver i del 1, sida 61 Användning av mark och vatten, att bebyggelse eller anläggningar kan vara motiverade inom de så kallade naturmarkerna. Det bör framgå här att Södra Bullaresjön är av riksintresse (Bullaresjöarna, naturvård respektive Bullarelandskapet, friluftsliv). Länsstyrelsen kan inte utifrån den kortfattade beskrivningen av vad kommunen ser som lämpligt i området, eller av LIS-planen (se rubrik Landsbygdsutveckling i strandnära lägen) bedöma om dessa satsningar riskerar att orsaka påtaglig skada på riksintressena.

Översiktsplanen har vad Länsstyrelsen kan se inte uppdaterats utifrån tidigare synpunkter från Länsstyrelsen vad gäller riksintresse för naturvård (3 kap 6 § miljöbalken) och riksintresse enligt 4 kap miljöbalken. Därför kvarstår Länsstyrelsens tidigare synpunkter att följande områden är utifrån nu kända förutsättningar olämpliga att bebygga, då de riskerar att påtagligt skada de samlade natur- och kulturvärdena:

- den större, nordliga delen av det nordligaste området i Sjöris,

- de fem sydligaste områdena i Röd,
- de två västligaste områdena i Gårvik och
- Saltkällans Säteri¹.

Vidare anser Länsstyrelsen att de delar av Munkedals hamn som ligger inom bland annat naturvårdsområde och strandskydd och som planeras för bostäder ska utgå av samma skäl.

Natura 2000 (7 kap 28§)

Mark- och vattenanvändningskartorna bör uppdateras så att det framgår var i kommunen det finns områden som skyddas enligt 7 kap 28§ miljöbalken.

Friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

De områden i Munkedal som har pekats ut som riksintresse för friluftsliv är beslutade. Översiktsplanen behöver uppdateras så att det framgår vilka områden som är utpekade och vilka id dessa områden har.

Översiktsplanen föreslår nytt riksintresse för friluftsliv kring Bredmossen mellan Södra Bullaresjön och Kynnefjäll. Länsstyrelsen vill informera kommunen om att andra än riksintressemyndigheten, till exempel en kommun, kan beskriva riksintresseanspråket, dess värden och synen på influensområden. Bedömningen kan sedan stämmas av med riksintressemyndigheten och länsstyrelsen i dialog, gärna i samband med översiktsplanens samrådsprocess. Länsstyrelsen rekommenderar därför att kommunen bearbetar frågan vidare i kommande process för ÖP 2040, eller påbörjar arbetet redan innan. Läs mer i Länsstyrelsens vägledning² för hur riksintressen ska hanteras.

I sammanhanget är det bra att känna till att Naturvårdsverket med flera myndigheter har fått i uppdrag att göra en översyn av anspråk på områden med riksintresse. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen den 15 september 2021. I uppdraget ingår att se över och precisera kriterier samt utvärdera nuvarande anspråk. Sammantaget ska översynen leda till en kraftig minskning av såväl antalet anspråk på områden av riksintresse som dessa områdens samlade areella utbredning. För kommunen kan det betyda att det just nu kan bli svårt att få gehör på förslag om nytt riksintresseanspråk.

Energiproduktion (3 kap. 8§ MB)

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning vad gäller avvägningen mellan riksintresset för energiproduktion (vindbruk) och riksintressen för naturvård och friluftsliv (3 kap. 6 § MB) på Kynnefjäll, att inte prioritera riksintresset för vindbruk. Motiv för detta är att riksintressets värdebeskrivning anger att Kynnefjäll

¹ Se även tidigare yttrande från Länsstyrelsen angående förslag till detaljplan (dnr 402-25795-2015). Länsstyrelsens samlade bedömning i tidigare yttrande är att bostadsbebyggelse är olämplig markanvändning. Tillstånd för bostadsbebyggelse inom Gullmarns naturvårdsområde bedöms inte kunna medges enligt planförslaget då det strider mot syftet med naturvårdsområdet.

² [Riksintressen, stöd för hantering av riksintressen i fysisk planering](#)

har en särställning för ornitologiska värden, och att områdesbeskrivningen i reservatsbeslutet för Kynnefjäll anger att området är unikt.

Kommunen gör ett liknande ställningstagande kring vindbruk på Skottfjället som kan tolkas som att det finns ett riksintresse för vindbruk där, vilket det inte gör.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Riksintresse för kommunikation omfattar också bland annat teleanläggningar. Riksintressena omfattas av sekretess. Kommunen behöver i översiktsplanen säkerställa att riksintressena tillgodoses. Post- och telestyrelsen (PTS) är riksintressemyndighet för denna del. Se yttrande från PTS.

Miljö kvalitetsnormer

Kommunen har delvis reviderat översiktsplanen efter samrådet, men Länsstyrelsen bedömer fortsatt att översiktsplanen är inaktuell utifrån miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten. Länsstyrelsen anser att planerade åtgärder på ett tydligt sätt behöver kopplas till gällande MKN och i synnerhet till de vattenförekomster som i dagsläget inte uppnår kvalitetskravet.

Länsstyrelsen saknar en redovisning av hur MKN i berörda vattenförekomster påverkas av en ökad andel dagvatten från exploateringsområden. Under rubriken dagvatten bör det framkomma att dagvattenlösningar vid nya exploateringar ska bidra till att reducera mängden föroreningar som tillförs recipienten nedström, och att MKN i recipienten inte får försämrats.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

”LIS-områden i Munkedals kommun” har inte uppdaterats sedan 2010. Därför kvarstår Länsstyrelsens ställningstagande från samrådsskedet. Länsstyrelsen kan inte bedöma om utpekade områden är lämpliga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen utifrån underlaget, eftersom inriktning, överväganden och tillräckligt detaljerade kartor saknas för respektive LIS-område. Det går inte att se hur stor påverkan respektive område får på strandskyddets värden.

För följande områden bedöms förslag till LIS-områden medföra risk för förekomst av fornlämningar: Södra Bullaresjön (Fiskebo), Islandssjön, Kärnsjön (Rånäs, Stan, Hermansröd), Nyrödsjön, Kikerudsjön, Kisteröds vatten, Lersjön (Nybygget, Bruket-Knopperöd, Näbban), Sannesjön och Aspen. Det behövs samråd med Länsstyrelsen enligt kulturmiljölagen för att kunna avgöra om arkeologisk utredning behövs.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen medför sådana problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Skyfall

Översvämningsrisken från vattendragen Örekilsälven och Munkedalsälven liksom effekten av framtida klimatförändringar tas upp i översiktsplanen, vilket är bra. Även framtida havsnivåhöjning tas upp. Översiktsplanen saknar dock fortfarande en övergripande strategi för hur konsekvenserna av ett skyfall ska hanteras. Länsstyrelsen förordar generellt att skyfallsfrågan hanteras på en övergripande nivå och inte inom varje enskild detaljplan³.

Geotekniska risker

Det finns fortfarande ett behov av att översiktligt studera geotekniska förutsättningar inom föreslagna utbyggnadsområden i Dingle, Hällevadsholm och Hedekas.

Där mer detaljerad redovisning av geotekniska riskområden saknas, rekommenderar Statens geotekniska institut (SGI) att kommunen använder SGU:s karta med förutsättningar för skred i finkornig jordart. Den visar områden där markstabiliteten behöver uppmärksammas. Detta behövs för att översiktsplanen ska vara vägledande för dessa frågeställningar för hela kommunen vid både bygglov och detaljplan.

Länsstyrelsen instämmer i kommunens och SGI:s bedömning att ingen fortsatt utveckling av befintlig eller ny bebyggelse bör tillåtas inom vissa mindre områden vid Saltkällan innan geotekniska förhållanden klarlagts. Även klimatförändringarnas effekter på markstabiliteten behöver beaktas i utredningarna.

³ Se även Länsstyrelsens rekommendationer:
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6ae610001636c9c68e5474bf/1530519037587/Fakta%202018-5%20Rekommendationer%20för%20hantering%20av%20översvämning%20till%20följd%20av%20skyfall.pdf>

Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen tar fram en tydligare strategi för hur de geotekniska säkerhetsfrågorna ska hanteras i plan- och bygglovsprocesser.

Läs mer om detta i yttrande från SGI.

Vatten och avlopp

Det framgår inte av översiktsplanen att reningsverket närmar sig kapacitetsbrist. Det finns heller inte någon information om hur många personer som kan komma att anslutas när framtida utbyggnad kopplas på verket, eller om det då kan behövas en utbyggnad av reningsverket i Munkedal.

Kommunen beskriver i ÖP del II hur dricksvattenförsörjningen i de områden som har dålig tillgång på yt- eller grundvatten ska lösas genom kommunalt VA. Vidare beskrivs att utbyggnaden av det kommunala VA-nätet är en förutsättning för ytterligare exploatering av Saltkällan/Hensbacka, Munkedals hamn, Bergsvik och Gårda. Kapaciteten vid kommunens huvudvattentäkt vid Kärnsjön beskrivs som god. Det är bra att kommunen lyfter fram att kommunalt VA är en förutsättning för vidare exploatering.

I samrådsredogörelsen skriver kommunen att det pågår ett arbete med att ta fram nya vattenskyddsområden för Munkedals kommun. I ÖP del II sida 49 beskriver kommunen att förslag till vattenskyddsområden finns framtagna för samtliga vattentäkter och att samråd ska genomföras under år 2014. Översiktsplanen bör innehålla uppdaterad information om detta.

Ur informationssäkerhetsperspektiv⁴ är det olämpligt att redovisa kommunens placering av vattentäkter, pumpstationer och vattenledningar på en sådan detaljerad nivå som på Mark och vattenanvändningskarta 1-3 samt på sidan 39 i ÖP 2018 del II. Kommunen bör ta bort denna information från kartmaterialet. Om kommunen vill lyfta fram sina vattentäkter kan detta exempelvis göras genom att istället visa de vattenskyddsområden som finns fastställda inom kommunen. Ett viktigt syfte med just vattenskyddsområden är att synliggöra dricksvattenresurser i fysisk planering. Länsstyrelsen vill även påpeka att Munkedal förvaltar en vattenresurs som är viktig för en annan kommun (Kärnsjön). Detta vattenskyddsområde bör synas i översiktsplanen.

⁴ <https://www.svensktvatten.se/vattentjanster/juridik/sakerhet/informationssakerhet/>

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter - övriga allmänna intressen

Jordbruksmark

I tidigare samrådsyttrande påtalade Länsstyrelsen att översiktsplanen inte redovisade någon utredning enligt 3 kap 4 § miljöbalken. Översiktsplanen har därefter inte kompletterats med någon sådan utredning. Det innebär att det i framtida detaljplaner som berör jordbruksmark blir nödvändigt att visa att ianspråktagandet av jordbruksmarken är tillåten enligt lagstiftningen.

Elförsörjning och transmissionsnät

I kartan på sidan 18 finns en principiell sträckning för en framtida större/kompletterad stamledning utmärkt. Denna nätförstärkning är inte längre aktuell att genomföra och kan tas bort från kartan.

Hänsyn och rekommenderade skyddsavstånd till kraftledningar behöver läggas till i vindbruksplanens riktlinjer. Kommunen behöver också planera för den mark som kan komma att behövas för nya kraftledningar vid vindkraftsutbyggnad.

Samråd ska hållas med Svenska kraftnät gällande alla planer och beslut i närheten av produktionsanläggningar som är viktiga för nationell elförsörjning, och när åtgärder planeras inom 250 meter från transmissionsnätledningarna och stationer. Mer information finns i bifogat yttrande från Svenska kraftnät.

Övrigt

I väntan på en mer vägledande översiktsplan genom kommande ÖP 2040 rekommenderar Länsstyrelsen kommunen att arbeta med programsamråd för detaljplaner, för att säkerställa aktuellt underlag och samsyn mellan stat och kommun.

Beredning

Detta beslut har fattats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze efter föredragning av Elisabet Ebeling. I den slutliga handläggningen har även funktionschefen Andreas Lidholm deltagit.

Lisbeth Schultze

Elisabet Ebeling

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Yttranden för kännedom från:

Skogsstyrelsen, daterat 2020-10-08
Post- och telestyrelsen, daterat 2020-10-23
Trafikverket, daterat 2020-10-23
Försvarsmakten, daterat 2020-10-27
Statens geotekniska institut, daterat 2020-10-23
Svenska kraftnät, daterat 2020-11-06

Kopia till:

Skogsstyrelsen
Post- och telestyrelsen
Trafikverket
Försvarsmakten
Statens geotekniska institut
Svenska kraftnät

Länsstyrelsen/
Enheten för samhällsskydd och beredskap, Linda Tofeldt
Landsbygdsavdelningen, Stefan Gustavsson
Kulturmiljöenheten, Niklas Ytterberg
Miljöskyddsavdelningen, Annika Lundahl
Naturavdelningen, Robert Knubb
Samhällsbyggnadsenheten, Daniel Häger
Vattenavdelningen, Joel Avenius
Ledningsgrupp, Sandra Brantebäck

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.